

Vännäs kommun
vannas.kommun@vannas.se

Rektor vid Liljaskolan
Jan-erik.eriksson@vannas.se

Beslut

2016-05-25
Dnr 400-2015:3299

Beslut

efter kvalitetsgranskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram

vid hantverksprogrammet inriktning textil och
design på Liljaskolan i Vännäs kommun

2016-05-25

1 (2)

Dnr 400-2015:3299

Inledning

I detta beslut ges en sammanfattande bedömning utifrån kvalitetsgranskningens resultat och en beskrivning av de utvecklingsområden som framstått som mest centrala att prioritera i det lokala kvalitetsarbetet. För en utförligare beskrivning av kvalitetsgranskningens resultat och Skolinspektionens bedömningar i sin helhet se bilaga 1, *Rapport efter kvalitetsgranskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram vid hantverksprogrammet inriktning textil och design på Liljaskolan i Vännäs kommun.*

Sammanfattande bedömning

Skolinspektionen bedömer att utbildningen på hantverksprogrammet inriktning textil design i många avseenden håller en god kvalitet. Trots det finner Skolinspektionen att det finns utrymme för förbättringar.

Skolan behöver hitta former så att alla elever på programmet får kännedom om att det finns ett lokalt programråd för hantverksprogrammet inriktning textil design. För att underlätta ett reellt elevinflytande kan eleverna exempelvis få återkoppling från programrådsmötena i olika forum.

Skolan behöver ta fram en tydlig planering inom inriktningen över vilka kurser eller delar av kurser som ligger ute på apl. Det behövs även motsvarande skriftlig dokumentation med syfte och mål med den apl som är förlagd till Teneriffa.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att höja verksamhetens kvalitet bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete i första hand behöver inledas inom följande områden:

- Skolan behöver utveckla former så att alla elever på programmet får kännedom om att det finns ett lokalt programråd och att de ges möjlighet att lämna synpunkter på och ställa frågor om utbildningen till programrådet.

2016-05-25

2 (2)

Dnr 400-2015:3299

- Skolan behöver utveckla former för att systematiskt följa upp elevernas apl genom att försäkra sig om att det planerade innehållet överensstämmer med genomförandet av de kurser som förläggs som apl.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast **den 24 maj 2017** redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som vidtagits eller planerats utifrån de utvecklingsområden som myndigheten identifierat.

Huvudmannen ska dessförinnan, senast **den 25 september 2016**, inkomma med en uppföljningsbar planering av hur man avser att arbeta för att förbättra de områden som Skolinspektionen identifierat som utvecklingsområden. Denna planering bör innehålla information om tydliga avstämningspunkter under arbetets gång.

Redogörelser skickas per post till *Skolinspektionen, Box 23069, 104 35 Stockholm* eller via e-post, till *skolinspektionen.stockholm@skolinspektionen.se*. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr 400-2015:3299) i de handlingar som sänds in.

I ärendets slutliga handläggning har projektledaren Marie-Louise Hultman och undervisningsrådet Marie Wiberg-Svensson deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Maria Caryll
Enhetschef

Anna Kjellberg
Undervisningsråd/Föredragande

Bilagor

- Bilaga 1 Rapport efter kvalitetsgranskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram vid hantverksprogrammet på Liljaskolan i Vännäs kommun

Verksamhetsrapport efter kvalitetsgranskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram

vid hantverksprogrammet inriktning textil och
design på Liljaskolan i Vännäs kommun

Innehåll

Bakgrund och frågeställningar

Resultat

Fakta om granskningen

Bakgrundsuppgifter om hantverksprogrammet på Liljaskolan

Metod och material

Bakgrund och frågeställningar

Skolverket, Skolinspektionen och andra som granskat gymnasieskolans yrkesprogram har identifierat en rad olika problem och utmaningar när det gäller att få till en fungerande samverkan mellan skolan och arbetslivet.

Bristande samverkan riskerar att leda till att eleverna får en utbildning där arbetslivsanknytningen inte håller en tillräckligt hög kvalitet för att ge eleverna bästa möjliga utgångsläge för anställning eller eget företagande inom det yrke de utbildar sig till. Eller utifrån arbetslivets perspektiv, att elevernas utbildning inte räcker till för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden, som anställd eller genom eget företagande.

Svårigheter att rekrytera elever till gymnasiala yrkesutbildningar och i förlängningen bristande tillgång på välutbildad arbetskraft är ett stort problem i många branscher. Därför borde det finnas ett gemensamt intresse hos arbetslivet och gymnasieskolans yrkesprogram att samverka för att skapa attraktiva yrkesutbildningar av hög kvalitet.

Granskningen fokuserar på två förutsättningar som identifierats som särskilt centrala för en god samverkan och arbetslivsanknytning; det arbetsplats- förlagda lärandet (apl) och det lokala programrådet. Dessutom granskas hur valet av programfördjupningskurser går till. Dessa kurser ska ge elevernas utbildning djup och kvalitet som en bra grund för etablering på arbetsmarknaden.

Det övergripande syftet med granskningen är att identifiera utvecklingsområden och goda exempel inom området arbetslivsanknytning på yrkesprogram och på så sätt bidra till en högre kvalitet i elevernas utbildning så att de blir anställningsbara eller kan etablera sig i programmets yrkesområden genom eget företagande.

Granskningens tre huvudfrågor är:

1. Har yrkesprogrammet en organiserad samverkan med det lokala arbetslivet?
2. Får eleverna läsa kurser inom programfördjupningen som är utvecklade i samråd med det lokala arbetslivet och med hänsyn till utbildningens mål?
3. Är innehållet i elevernas apl sammansatt i samråd med det lokala arbetslivet och på ett sätt som bäst gynnar elevens utveckling mot ett relevant yrkeskunnande?

Resultat

I följande avsnitt redovisas granskningens resultat för inriktningen textil design på hantverksprogrammet på Liljaskolan i Vännäs kommun.

1. Har yrkesprogrammet en organiserad samverkan med det lokala arbetslivet?

Med organiserad samverkan avses i denna granskning att det finns ett aktivt och regelbundet forum för samverkan mellan skolan och det lokala arbetslivet i form av ett programråd eller jämförbart forum. På programrådets möten kan exempelvis frågor om utbildningens kvalitet och aktualitet, utvecklingen och uppföljningen av elevernas yrkeskunnande och frågor kring det arbetsplatsförlagda lärandet diskuteras.

Representanter för det lokala arbetslivet, lärare och elever behöver vara representerade på programrådet. Här granskas även om skolan har annan organiserad samverkan med arbetslivet i syfte att stärka utbildningens kvalitet. Utveckling av samverkan mellan skolan och det lokala arbetslivet bör också vara en del av skolans systematiska kvalitetsarbete.

I gymnasieförordningen (2010:2039) 1 kap. 8§ anges att det ska finnas lokala programråd för yrkesprogrammen i gymnasieskolan för samverkan mellan skola och arbetsliv.

För hantverksprogrammet (HV) inriktning textil design finns det ett lokalt programråd som har möten en till två gånger per år. Rektorn, lärare och representanter för arbetslivet uppger att det finns ett intresse och behov av ett forum för att kunna diskutera olika frågor som är kopplade till samverkan mellan skola och arbetslivet. Det finns dock problem med att få representanter från arbetslivet att komma till mötena med det lokala programrådet. I syfte att underlätta för representanterna har rektorn och lärarna åkt till dessa i Umeå och ordnat möten vid olika tidpunkter osv. I det lokala programrådet ingår en av lärarna som undervisar på hantverksprogrammets inriktning textil design. Det finns för närvarande ingen elevrepresentant med i programrådet. Enligt rektorn är det några få återkommande representanter från arbetslivet varav två handledare som deltar i programrådet. Kommunpolitiker har bjudits in, men de har hittills inte kunnat medverka. Rektorn hoppas dock på en ny ledamot med tidigare skolerfarenhet. Rektorn menar att det behövs en större bredd i programrådet där även representanter från olika typer av butiker ingår.

Av de dagordningar som Skolinspektionen tagit del av framkommer att exempel på frågor som tas upp på programrådet är förslag på ny yrkesutgång, marknadsföring av utbildningen och vilken period som fungerar bäst för apl samt vad som är bra alternativt saknas i utbildningen.

Representanter från programrådet uppger att programrådets möten har varit bra och att skolan är lyhörd för arbetslivets synpunkter och försöker tillgodose dem. Som exempel anges att kurserna personlig försäljning 1 och 2 numera ingår i programfördjupningen.

De elever som Skolinspektionen intervjuar har inte deltagit i de lokala programrådsmötena och känner inte heller till om det finns något lokalt programråd för hantverksprogrammet. I samband med faktagranskningen uppger rektorn att elever brukar vara adjungerade i programrådet men att det inte är någon elev som valts att medverka på lång sikt utan vem som deltar kan variera från möte till möte.

Enligt eleverna tas deras synpunkter om utbildningen upp på klassrådet och elevrådet men de vet inte hur deras synpunkter tas om hand.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan behöver hitta former så att alla elever på programmet får kännedom om att det finns ett lokalt programråd för hantverksprogrammet inriktning textil design. För att underlätta ett reellt elevinflytande kan eleverna exempelvis få återkoppling från programrådsmötena i olika forum.

2. Får eleverna läsa kurser inom programfördjupningen som är utvecklade i samråd med det lokala arbetslivet och med hänsyn till utbildningens mål?

Programfördjupningen syftar till att ge yrkesutbildningen djup och kvalitet för att stärka elevernas yrkeskompetens och därmed ge dem goda förutsättningar för framtida arbete. Vilka kurser som ska ingå i programfördjupningen ska beslutas lokalt, inom de ramar som Skolverket föreskrivit. Inför beslut om kurser, och för frågor gällande innehållet i de kurser som väljs ut, är det viktigt med samråd med det lokala arbetslivet. I detta samråd bör även elevernas synpunkter beaktas. Valet av programfördjupningskurser behöver följas upp och i förekommande fall förändras så att det möter elevernas och arbetslivets behov.

I gymnasieförordningen (2010:2039) 4 kap. 6§ anges att huvudmannen ska besluta om vilka kurser som ska erbjudas som programfördjupning, utifrån de föreskrifter som Skolverket meddelat.

Fördjupningskurserna upplevs som relevanta

För inriktningen textil design använder skolan Skolverkets förslag på programfördjupning om totalt 700 poäng. Kurserna är personlig försäljning 1 och 2, textil design 3 och 4 samt utställningsdesign 1. Rektorn beskriver hur Liljas skolan har ett stort upptagningsområde som enda skola i norra Sverige som har utbildning inom textil. Det finns dock få arbetstillfällen inom konfektion. Eleverna vid Liljas skolan har därför sedan ett antal år valt att utbilda sig inom textil design med målsättning att arbeta i butik eller att läsa vidare på universitet eller högskola.

Av intervjuer med elever, yrkeslärare och representanter för arbetslivet framkommer att fördjupningskurserna är bra och relevanta för att eleverna ska få en god yrkeskompetens i sin yrkesutgång mode- försäljning eller mode- sömnad och entreprenörskap.

Av intervjuer med eleverna framkommer att det finns en varierande kännedom om kurserna i programfördjupningen. Eleverna uppger att de inte vet vilka moment i kurserna som är förlagda till apl.

Programrådets delaktighet

Rektorn och lärare uppger i intervjuer att skolan har presenterat programfördjupningskurserna i det lokala programrådet. På förslag av arbetslivets representanter valde skolan att låta kurserna personlig försäljning 1 och 2 ingå i programfördjupningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att kurserna inom inriktningens programfördjupning är relevanta och att programrådet har varit delaktiga i beslutet. Vidare ansåg de att eleverna i utbildningen får förutsättningar att skaffa sig den kompetens som behövs för att kunna få ett arbete inom sin yrkesutgång.

3. Är innehållet i elevernas apl sammansatt i samråd med det lokala arbetslivet och på ett sätt som bäst gynnar elevens utveckling mot ett relevant yrkeskunnande?

För att säkerställa att den arbetsplatsförlagda delen av elevernas utbildning (apl) är av högsta möjliga kvalitet behöver skolan samråda med det lokala arbetslivet angående val av lämpliga apl-platser och vilka delar av elevernas utbildning som arbetsplatserna kan ta ansvar för. Detta förutsätter att handledare och deltagare i programråd har tillräcklig kunskap om programmets struktur och kurser. Arbetslivet kan också på olika sätt bidra till att lärare och elever får tillgång till det senaste inom branschen.

Vidare behöver skolan ha system för att anpassa apl till enskilda elevers behov och att på ett systematiskt sätt följa upp varje elevs lärande på arbetsplatsen. I allt detta är handledarnas kompetens av avgörande betydelse, varför olika former av handledarutbildning är av stor vikt.

Av läroplan för gymnasieskolan (21011:144) 2.4 framgår att gymnasieskolan ska samverka med bland annat arbetslivet för att eleverna ska få en utbildning av hög kvalitet. Det är särskilt viktigt att skolan samarbetar med arbetslivet om yrkesutbildningen.

Anskaffning och anpassning av apl-platser

Lärarna har ansvar för anskaffandet av apl-platser, eleverna kan även ha vissa önskemål om val av plats. Eleverna ringer upp den blivande handledaren och besöker sedan denne för att presentera sig före apl. De intervjuade lärarna uppger att de för närvarande inte hinner göra någon kartläggning av nya apl-platser. Det finns sedan tidigare en lathund som användes vid kartläggningen av de nuvarande apl-platserna. För närvarande är det dock få elever som går på

inriktningen så de befintliga apl-platserna är uppger lärarna tillräckliga och relevanta.

Skolan anskaffar apl-platser utifrån enskilda elevers behov. Lärarna beskriver hur de satsar på att fokusera på handledare som passar enskilda elevers behov eller intressen och att matcha handledarna med eleverna. De nuvarande handledarna har en god kompetens, anser lärarna. Vid intervjuer med elever och lärare ges ett exempel på då det inte har fungerat med en apl-plats. Eleven fick byta och är mycket nöjd med sin nuvarande apl-plats.

På vårterminen i årskurs 3 läser alla elever textil design 4. Sedan flera år får några av eleverna genomföra sin apl på Teneriffa i fem veckor. Dessa elever får då öva sig i hantverket sömnad, kunskaper i design, detaljer och form samt färgtänkande. Enligt eleverna ska man vara motiverad och ha viss kunskap i engelska för att få göra sin apl på Teneriffa. "Eleverna menar att man får tänka utanför boxen". För att eleverna som har varit på Teneriffa ska kunna nå kunskapskraven får de ytterligare tre veckors apl. Övriga elever är kvar i Sverige och har apl i tre veckor i någon butik. Dessa elever kompenseras genom att de får göra motsvarande moment på skolan.

Lärarna besöker eleverna 1-2 gånger under apl-perioden, både bokade besök och spontana besök. Dessutom har lärarna telefonkontakt med handledarna och eleverna. De elever som gör sin apl på Teneriffa får besök av en lärare. Vid besöken genomförs trepartssamtal mellan elev, lärare och handledare. Under samtalen går man enligt eleverna igenom vad som är bra och vad som kan bli bättre, stort som smått. Eleverna för en loggbok över vad de har gjort på apl och mål för den kommande veckan. Lärarna och handledarna uppger att det är en god samverkan mellan skolan och arbetsplatserna om elevens utbildning.

Fokus på bedömning av elevernas kunskaper

Lärarna beskriver hur de som lärare delar på undervisningen på kurserna och hur de arbetat fram den dokumentation som lämnas till handledarna. Om det visar sig att något moment inte har kunnat genomföras under apl, så görs kompletterande moment när eleven är tillbaka på skolan. Motsvarande dokumentation finns inte för den apl som genomförs på Teneriffa.

Av intervjuer med handledare framkommer att handledarna får en checklista för elevernas uppgifter. Handledarna får även kunskapsmålen för aktuell kurs där det framgår vilka delar av det centrala innehållet som bör tas upp under

apl-tiden. En matris med kunskapskraven för betygen A, C och E ingår också. De intervjuade handledarna uppger att checklistan är bra men att kunskapsmålen är krångliga. Eleverna vet vilka kurser som ingår i apl men de uppger att de inte vet vilka moment i kurserna som är förlagda till apl.

Det finns inte dokumenterat vilka kurser eller delar av kurser som ska förläggas som apl

Vid intervjuer med rektorn och lärarna framkommer att det inte finns någon tydlig planering inom inriktningen över vilka kurser eller delar av kurser som ligger ute på apl. Det finns inte heller någon motsvarande skriftlig dokumentation med syfte och mål med den apl som är förlagd till Teneriffa.

På begäran av Skolinspektionen lämnar rektorn efter besöket en översikt över vilka delar av det centrala innehållet som ska genomföras på skolan och på apl i Sverige respektive på Teneriffa. Det framgår inte mer i detalj vilka moment som ska ingå i apl.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att skolan har en god samverkan med arbetslivet vid anskaffandet av arbetsplatser. Skolan ser till att eleverna får apl-platser som är anpassad till enskilda elevers behov.

Skolan följer inte systematiskt upp elevernas apl genom att försäkra sig om att det planerade innehållet överensstämmer med genomförandet av de kurser som förläggs som apl. Detta behöver skolan utveckla.

Fakta om granskningen

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram under våren 2016. Granskningen vid hantverksprogrammet på Liljaskolan i Vännäs kommun ingår i denna granskning.

Liljaskolan besöktes den 24-25 februari 2016. Ansvariga inspektörer har varit undervisningsråden Anna Kjellberg och Marie Wiberg-Svensson. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av arbetslivsanknytning på yrkesprogram genomförs i ytterligare sju kommunala skolor och sju skolor med fristående huvudman.

När kvalitetsgranskningen är avslutad i sin helhet redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport som är planerad till juni 2016. För de skolor som ingått i granskningen ger rapporten en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

Bakgrundsuppgifter om Liljaskolan

Liljaskolan är en kommunal gymnasieskola i Vännäs kommun. På Liljaskolan finns 11 nationella program. Det är barn- och fritidsprogrammet, bygg- och anläggningsprogrammet, ekonomiprogrammet, fordons- och transportprogrammet, hantverksprogrammet, hotell- och turismprogrammet, industriprogrammet, naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, teknikprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. Vid skolan finns dessutom fem introduktionsprogram.

I denna granskning av arbetslivsanknytning på yrkesprogram har Skolinspektionen valt att granska hantverksprogrammets inriktning textil design utifrån att det är den inriktningen på programmet som har flest antal elever, nitton stycken, varav sex elever i årskurs 3 läsåret 2015/16. Programmet erbjuder också inriktningen låssmed.

Metod och material

Granskningen av arbetslivsanknytning på yrkesprogram genomförs på 15 gymnasieskolor, åtta kommunala skolor och sju skolor med enskild huvudman. På varje skola granskas antingen hantverksprogrammet eller restaurang- och livsmedelsprogrammet. I de fall utbildningen erbjuder flera inriktningar granskas den största inriktningen, utifrån antalet elever.

Granskningen genomförs till största delen genom intervjuer. Både elever, yrkeslärare, ansvarig rektor på det utvalda programmet intervjuas om utbildningens programfördjupning och om organisationen, innehållet och uppföljningen av det arbetsplatsförlagda lärandet. Även elevernas apl-handledare och arbetslivets representanter i det lokala programrådet intervjuas om detta. Dessutom utgör skolans dokumentation av samverkan med arbetslivet en grund för granskningen.

